

Vergaderjaar 1989–1990

20 930

Wijziging van de artikelen 242, 243, 246, 247 en 249 van het Wetboek van Strafrecht

Nr. 8

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET EINDVERSLAG

Ontvangen 24 augustus 1990

I. ALGEMEEN

De leden van de C.D.A.-fractie vragen in de eerste plaats nadere uitleg van het bestanddeel «dwingen» in de delictomschrijving van de artikelen 242 en 246. Zij vragen zich af waarom de Hoge Raad het arrest van het Hof niet heeft gecasseerd, nu het twijfelachtig is of het Hof het begrip «dwingen» heeft uitgelegd zóals dit volgens de Raad dient te geschieden namelijk in die zin dat opzet voorwaardelijk opzet omvat. Zij menen dat nu de Hoge Raad niet heeft gecasseerd het ervoor gehouden moet worden dat dwingen in deze delictomschrijving niet alleen inhoudt dreigen met geweld (arm breken) maar dat daarvoor meer nodig is, in casu wetenschap dat de vrouw de relatie wil verbreken. In verband daarmee vraagt de C.D.A.-fractie zich af of het nodig is om het bestanddeel «dwingen» te vervangen door bijvoorbeeld «ertoe brengen».

Ik zou hierover het volgende willen opmerken. De Hoge Raad heeft in zijn arrest van 16 juni 1987, N.J. 1988, 156, overwogen dat er alleen sprake is van «dwingen» in de zin van artikel 242 WvSr als het opzet mede omvat dat de dader het feit begaat tegen de wil van de vrouw. De Hoge Raad overweegt voorts dat uit de omstandigheid dat geweld of bedreiging met geweld is gebezigd in het algemeen het bestaan van opzet met betrekking tot de onvrijwilligheid reeds voortvloeit. Er kunnen zich echter, aldus de Hoge Raad, omstandigheden voordoen waaronder dat niet het geval behoeft te zijn. De Hoge Raad stelde vast dat de feitelijke rechter weliswaar als vaststaand aannam dat die onvrijwilligheid bestond, maar niet eenstemmig overtuigd was dat de verdachte dit had voorzien. Uit de verdere overwegingen en de beslissing van de Hoge Raad maak ik op dat de Hoge Raad van oordeel was dat het gerechtshof aldus een juiste uitleg van het begrip «dwingen» had gegeven.

Vooropgesteld moet naar mijn oordeel worden, dat ook de Hoge Raad ervan uitgaat dat hij die geweld gebruikt of daarmee dreigt de opzet heeft om een – naar hij moet beseffen – bij de vrouw bestaande onwil te breken. Uit dit gebruik of die bedreiging vloeit als het ware vanzelf voort dat de dader wist of moest weten dat de vrouw de gemeenschap niet wilde. Blijkens zijn overweging laat de Hoge Raad echter de mogelijkheid

open dat men geweld gebruikt of daarmee dreigt zonder dat de dader wist of moest weten dat de vrouw niet wilde.

Ik veronderstel dat de Hoge Raad, willen het begrip «dwingen», de daarin opgesloten opzet en het besef bij de dader van de onvrijwilligheid van het slachtoffer niet worden uitgehouden – hetgeen toch stellig niet de bedoeling van het college kan zijn geweest –, het oog moet hebben gehad op zeer bijzondere omstandigheden, zoals uitzonderlijke vormen van seksueel gedrag. Dat kan mijns inziens alleen in gevallen waarin geweld onderdeel uitmaakt van de seksuele relatie, zodat men moet veronderstellen dat er geen onlosmakelijk verband bestaat tussen dwingen (en de opzet de onwil te breken) en een bij de vrouw aanwezige onwil. Alleen in dit licht is het voor mij verklaarbaar waarom de duiding van het begrip «dwingen» in verband zou kunnen worden gebracht met de vraag of de dader had voorzien dat de vrouw, gelet op haar wens de relatie met hem te verbreken, geen gemeenschap meer met hem wilde hebben. Het is immers moeilijk voor te stellen, en zou uit een oogpunt van bescherming tegen zedendelicten onaanvaardbaar zijn, dat de enkele omstandigheid van het al dan niet voortduren van een relatie en het besef daaromtrent bij de verdachte beslissend zijn voor de vraag of dwingen mogelijk is zonder dat er opzet met betrekking tot onvrijwilligheid bestaat. Men moet er – naar ik mag aannemen – met de Hoge Raad van uitgaan dat er in het algemeen *wel*/ opzet inzake de onvrijwilligheid aanwezig is, of er nu wel of geen relatie bestaat. Dit laatste kan redelijkerwijs slechts relevant zijn indien het bestaan van de relatie in verband wordt gebracht met de boven aangeduide vorm van seksueel gedrag.

In deze visie – die ik vooralsnog tot de mijne wil maken – is thans geen legislatieve stap nodig om een verondersteld manco in de desbetreffende strafbepaling(en) op te heffen. Dat zou ook niet eenvoudig zijn omdat de hier aan de orde zijnde kwestie niet betrekking heeft op de materieelrechtelijke betekenis van de term «dwingen», maar veeleer op de vraag of onvrijwilligheid bij de vrouw bestond, hetgeen – aldus het arrest van de Hoge Raad – niet automatisch het geval behoeft te zijn. Vervanging van de term «dwingen» door de woorden «ertoe brengen» zou daarom geen oplossing bieden, omdat ook deze uitdrukking veronderstelt dat er een zekere mate van onvrijwilligheid moet zijn. In ieder geval kan men bij vrijwilligheid niet spreken van ertoe brengen, te minder indien men de woorden «met geweld of bedreiging met geweld» in de delictomschrijvingen handhaaft. Zelfs al zou men dit laatste niet doen en enkel de woorden «ertoe brengen» opnemen, dan is de kwestie niet opgelost omdat men ook dan bij vrijwilligheid bij de vrouw niet kan zeggen dat zij tot het dulden van de gemeenschap «is gebracht». Het loslaten van de termen «met geweld» of «bedreiging met geweld» zou ook om redenen die geheel los staan van het hier besproken probleem niet aanvaardbaar zijn. Iedere vorm van overreding zou dan tot strafbaarheid leiden, en aldus zou aan de bepaling een onverantwoord ruime strekking worden gegeven. De bescherming die de bepaling biedt is in dit wetsvoorstel al in zekere zin verruimd door de toevoeging van de woorden «bedreiging met een andere feitelijkheid». Verder moet men naar mijn oordeel niet gaan.

Vervolgens vragen de leden van het C.D.A. of er voldoende voorzieningen beschikbaar zijn om de bijzondere moeilijkheden waarmee gehandicapten worden geconfronteerd bij de aangifte en berechting van dit soort delicten, op te vangen. Ik kan hier niet voor alle gevallen zonder meer ja op zeggen. Bij de berechting zullen zich geen grote problemen voordoen, daar men van te voren weet, welke deskundigheid wordt vereist om het slachtoffer op de juiste wijze te kunnen helpen bij haar of zijn verhoor, doch bij de politie zullen zich wel eens moeilijkheden voordoen, daar de politie niet op alle plaatsen terstond over bijvoorbeeld

een doventolk zal kunnen beschikken. Maar ik vertrouw erop dat de politie alles in het werk zal stellen om gehandicapte slachtoffers de benodigde hulp te bieden.

De leden van de fractie van de P.v.d.A., die begrip hebben voor het standpunt van mijn ambtsvoorganger, dat de beslissing in hoeverre een algehele herziening van de zedelijkheidswetgeving opportuun is aan het nieuwe kabinet diende te worden overgelaten, vroegen of ik bereid ben over de vraag of er integrale herziening wenselijk ware advies te vragen van een aantal adviesorganen. In antwoord hierop wil ik allereerst verwijzen naar de brief die ik op 2 januari 1990 (Stafafd. Wetg. Publiekrecht nr. 511/90) zond aan de voorzitter en de griffier van de vaste Commissie van Justitie. Ten aanzien van het onderhavige wetsvoorstel (20 930) schreef ik het volgende: «Ik ben niet voornemens een algehele herziening van de zedelijkheidswetgeving te bevorderen. Evenals mijn ambtsvoorganger ben ik van mening dat volstaan kan worden met de in dit wetsvoorstel voorgestelde wijziging van de artikelen 242, 243, 246, 247 en 249 van het Wetboek van Strafrecht. Met dit voorstel is naar mijn mening de zedelijkheidswetgeving wat de zwaardere delicten betreft in overeenstemming gebracht met de opvattingen die thans in brede lagen van onze samenleving leven». Zoals hieruit blijkt zie ik op dit moment geen aanleiding om een algehele herziening van de zedelijkheidswetgeving te bevorderen. Ik ben van oordeel dat het introduceren van nieuwe wetgeving over dit zeer gevoelige onderwerp, door een ander taalgebruik wellicht de indruk zou maken van modernere wetgeving, maar dat juist het loslaten van de huidige redactie en de daarop gebaseerde rechtspraak onzekerheden ten gevolge zal hebben, onzekerheden waar slachtoffers van seksueel geweld zeker niet mee gediend zijn.

Met de leden van de fractie van de P.v.d.A. ben ik van mening dat de wens een wetswijziging zo spoedig mogelijk tot stand te brengen er niet toe mag leiden dat er misstellingen in een memorie van antwoord komen. Het moet worden betreurd dat op een bepaalde plaats over «ongetrouwd» in plaats van getrouwd werd gesproken.

De leden van de fractie van de P.v.d.A. zetten vervolgens nader uiteen waarom zij menen dat een algehele herziening noodzakelijk is. Naast hun bezwaren tegen de archaische terminologie en het feit dat verkrachting en aanranding afzonderlijke delicten blijven, hebben zij bezwaren tegen de achterliggende «moraal» van de huidige wetgeving. Zij zouden in nieuwe wetgeving beter de bescherming van de wilsvrijheid van de burgers bij de inrichting van zijn of haar seksuele leven tot uiting willen zien gebracht. Hoewel ik begrip heb voor deze wens, meen ik dat het buitengewoon moeilijk is in het strafrecht deze wilsvrijheid zo exact te omschrijven dat er niet te veel twijfelgevallen zijn. Immers wanneer dat het geval is, is het moeilijk een adequaat strafvolgingsbeleid te voeren.

De in de memorie van antwoord gegeven voorbeelden waren enerzijds bedoeld om aan te tonen dat men niet zonder meer «ontuchtige handelingen» door seksuele handelingen kan vervangen, daar dan de bedoelde gedragingen zeker strafbaar zouden zijn hoewel zij niet als strafwaardig worden beschouwd. Hier zou men dus de wilsvrijheid in de formulering van de strafbepaling tot uitdrukking moeten brengen. Zoals boven reeds gesteld zit daar nu juist het probleem. Helaas immers moet worden geconstateerd dat veel jongeren slachtoffer zijn van seksueel misbruik. Voor alles moet worden voorkomen dat door bewijsproblemen deze jongeren de zo nodige bescherming niet meer zou kunnen worden geboden. Anderzijds waren de voorbeelden bedoeld om aan te geven dat deze gevallen waarin gesproken kan worden van vrijwilligheid, maatschappelijk niet als «ontuchtig» worden beschouwd en derhalve niet

voor strafvervolgung in aanmerking zullen komen. In de door de leden van de fractie van de P.v.d.A. gegeven voorbeelden zal het van de omstandigheden van het individuele geval afhangen of tot strafvervolgung zal worden overgegaan. Dit zou overigens ook het geval zijn wanneer zou worden gekozen voor een omschrijving van het strafbare feit waarin de wilsvrijheid tot uitdrukking zou komen. Ook dan hangt het van de beoordeling van het individuele geval af of bijvoorbeeld gesproken kan worden van «uit feitelijke verhoudingen voortvloeiend overwicht».

De leden van de fractie van de P.v.d.A. vroegen of ik voornemens ben tot aanvullende voorstellen tot wijziging van artikel 249 te komen nu door sommigen wordt betreurd dat nu de meerderjarigheidsgrens is verlaagd tot 18 jaar, personen tussen 18 en 21 jaar onvoldoende beschermd zouden zijn. De door mij bedoelde gevallen hadden betrekking op feiten begaan ten aanzien van personen tussen 18 en 21 jaar voor de verlaging van de meerderjarigheidsgrens. Betreurd werd dat deze niet meer konden worden vervolgd. Deze feiten waren wel strafbaar op het moment dat zij werden begaan, maar niet meer op het moment dat de vervolging werd ingesteld. In dit geval geldt, zoals bekend, de voor de verdachte gunstigste bepaling (art. 1, tweede lid, WvSr). Op dit moment zie ik geen aanleiding, de grens in artikel 249 in plaats van bij de meerderjarigheid weer bij 21 jaar te leggen. Meerderjarigen immers hebben de mogelijkheid van zich aan de invloed van de in artikel 249, eerste lid, bedoelde personen te onttrekken.

Ook de leden van de V.V.D.-fractie vroegen naar het standpunt van het kabinet omtrent een eventuele meer omvattende wijziging van de zedelijkheidswetgeving. Ik moge daarvoor verwijzen naar het antwoord aan de leden van de fractie van de P.v.d.A., waarin ik refereer aan mijn brief van 2 januari 1990 aan de voorzitter en de griffier van de vaste Commissie van Justitie. De leden van de fractie van de V.V.D. hebben uit de memorie van antwoord de indruk gekregen dat van de sekse-neutrale omschrijvingen in het oorspronkelijke wetsvoorstel is afgezien vanwege de controverses en de misverstanden die worden opgeroepen als gevolg van het begrip, seksuele handelingen in relatie vooral met de bescherming van jeugdigen. Deze indruk is niet juist. Getracht werd duidelijk te maken dat de sekse-neutrale omschrijvingen uit het oorspronkelijke voorstel de voorkeur van mijn ambtsvoorganger hadden, maar dat ondanks dat van het wetsvoorstel was afgezien in verband met bedoelde controverses.

Om ook in de huidige wet, waarin een aantal bepalingen niet sekse-neutraal is, gelijke bescherming te bieden aan beide geslachten is in artikel 246 dezelfde straf gesteld op het seksueel binnendringen van het lichaam als in artikel 242 op verkrachting. Hierdoor worden vrouwen beschermd tegen het op andere wijze binnendringen van het lichaam dan bij verkrachting en worden mannen eveneens beschermd tegen het binnendringen van het lichaam.

De V.V.D.-fractie stelt vervolgens een aantal vragen naar aanleiding van het gestelde in de memorie van antwoord dat het niet ondenkbeeldig zou zijn dat met een beroep op de vrijwilligheid van de betrokkene de exploitatie van minderjarigen in de prostitutie moeilijk zou kunnen worden bestreden. Hiermee is bedoeld dat het van belang is dat degene die gebruik maakt van de diensten van een meisje onder de 16 dat zichzelf tegen betaling aanbiedt, zich er niet op kan beroepen, dat het meisje uit vrije wil heeft gehandeld. De Hoge Raad heeft uitgemaakt (15 febr. 1949, NJ 1949,275) dat het opzet van de dader zich niet behoeft uit te strekken tot de omstandigheid dat het iemand beneden de leeftijd van 16 jaar betreft. Dus de prostituant is in dit geval strafbaar.

De leden van de fractie D66 gingen uitvoerig in op het dilemma waarvoor zij zich geplaatst zien ten aanzien van het thans voorliggende wetsvoorstel. Zij zagen enerzijds wel de noodzaak om een enkel aspect van de zedelijkheidswetgeving te wijzigen, anderzijds menen zij dat het wetsvoorstel verder gaat dan deze gevoelde noodzaak. Zij menen dat de voorgestelde wijzigingen uit systematisch oogpunt moeilijk in te passen zijn. Zoals ik ook reeds aan de leden van de fractie van de P.v.d.A. antwoordde meen ik dat deze strafbepalingen in het algemeen een goede bescherming bieden aan degenen die zich moeilijk kunnen verzetten tegen de door hen ongewenste uitingen van seksuele verlangens van anderen.

Gebleken is echter dat er nog anderen zijn die aanspraak kunnen maken op een gelijke bescherming door het strafrecht, zoals personen met een geestelijke stoornis en personen die in een afhankelijke positie verkeren, bijvoorbeeld van hulpverleners. Ik ben dan ook van mening dat door de voorgestelde wijzigingen het systeem van de zedelijkheidswetgeving niet wordt aangetast.

De leden van de fractie D66 dringen er op aan in deze kabinetsperiode de bestudering van een algehele herziening van de zedelijkheidswetgeving ter hand te nemen en daartoe een commissie in te stellen ter bestudering van deze problematiek.

Zoals ik reeds aangaf in mijn hiervoor genoemde brief van 2 januari 1990 ben ik van oordeel dat met het onderhavige voorstel de zedelijkheidswetgeving wat de zwaardere zedendelicten betreft in overeenstemming is gebracht met de opvattingen die thans in brede lagen van de samenleving leven. Wel lijkt het mij bijzonder nuttig om ongeveer een jaar na het van kracht worden van de onderhavige wetswijziging bij het openbaar ministerie te informeren of men de indruk heeft dat de dan bestaande strafbepalingen een adequate bescherming bieden tegen seksueel geweld in al zijn verschijningsvormen. Mocht blijken dat zich problemen voordoen, die niet met een kleine wijziging kunnen worden opgelost, dan zal ik mij beraden over een eventuele verdergaande herziening van de zedelijkheidswetgeving.

De leden van de fractie van Groen Links hadden er de voorkeur aan gegeven, wanneer mijn ambtsvoorganger het wetsvoorstel tot algehele herziening van de zedelijkheidswetgeving, zoals dat toen luidde, had voorgelegd aan het parlement, zodat men daar een oordeel had kunnen uitspreken over de omstreden onderdelen van het wetsvoorstel. Ik denk dat dit een minder juiste handelwijze geweest zou zijn. Het is immers geen gebruik wetsvoorstellen in te dienen, waar de regering niet de volle verantwoordelijkheid voor wil dragen. Wanneer men in dergelijke gevallen het parlement wil raadplegen geschiedt dat door middel van een nota of notitie. Ook dan echter dient de regering aan te geven hoe zij zich voorstelt de wetgeving met betrekking tot het onderwerp waar het om gaat, aan te passen. Daar mijn ambtsvoorganger over het onderhavige onderwerp grote aarzelingen had en ook ik van mening ben, dat er op dit moment geen aanleiding is de zedelijkheidswetgeving verder te wijzigen dan thans voorgesteld, is er geen aanleiding het wetsvoorstel tot algehele herziening van de zedelijkheidswetgeving als bedoeld aan het parlement voor te leggen.

Vervolgens stelden deze leden de uitgangspunten voor wetgeving op het gebied van seksuele misdrijven aan de orde. Zij vroegen of ik het evenals mijn ambtsvoorganger er mee eens ben dat het gaat om het seksuele zelfbeschikkingsrecht, de integriteit van het menselijk lichaam en de bescherming tegen inbreuken daarop. Hoewel mijn ambtsvoorganger bedoelde uitgangspunten onderschreef, stelde hij duidelijk dat men bij afweging van deze drie elementen zeer wel tot verschillende uitkomsten kan komen. Ik ben van mening dat bedoelde elementen

moeten worden beschouwd als beginselen die bij de afweging mede een rol spelen, doch dat de bescherming van kwetsbare personen toch een van de belangrijkste doeleinden van de zedelijkheidswetgeving is. Ik ben van mening dat nadat het voorliggende wetsvoorstel kracht van wet heeft gekregen, de zedelijkheidswetgeving voor wat de zwaardere delicten betreft deze bescherming in verantwoorde mate zal bieden. Ik heb niet de indruk dat deze bescherming door vervanging van de verouderde terminologie, zou kunnen verbeteren. Integendeel, ik ben van oordeel dat juist het introduceren van nieuwe termen het gevaar meebrengt van rechtsonzekerheid, die slechts ten nadele van de potentiële slachtoffers van zware zedendelicten kan werken.

Tenslotte vroegen deze leden naar mijn mening over het handhaven van het verbod op seksuele relaties van jongeren onder de zestien jaar. Als hier bedoeld is seksuele relaties van jongeren onder zestien jaar onderling, die geheel vrijwillig die relatie zijn aangegaan, dan zal het openbaar ministerie de gepleegde handelingen naar mag worden aangenomen niet als ontuchtig beschouwen en afzien van strafvervolgning. Wanneer door deze leden werd bedoeld op seksuele relaties van ouderen met jongeren onder de zestien jaar, dan wil ik toch weer wijzen op het beschermingsbeginsel. De laatste tijd is gebleken, dat jeugdigen, meisjes zowel als jongens, veel meer dan vroeger werd aangenomen, slachtoffer worden van seksueel geweld. Hierdoor krijgen zij later soms ernstige psychische klachten. Toch blijken in die gevallen de ouders – vaak bekenden – veelal een beroep te doen op de «vrijwillige» medewerking van het slachtoffer. Wanneer de betreffende strafbepalingen alleen van toepassing zouden zijn als het slachtoffer niet vrijwillig had meegewerkt, dan zou het O.M. de onvrijwilligheid moeten bewijzen, hetgeen nog grotere bewijsproblemen zou meebrengen, dan seksuele delicten toch al geven.

De leden van de S.G.P.-fractie stelden nog enkele nadere vragen met betrekking tot het eventueel schrappen van «buiten echt» uit de artikelen 245 en 247. Zij vroegen in het bijzonder hoe vaak al sedert de inwerking-treding van de wet van 30 augustus 1984 (Stb 1984,404) ontheffing van het verbod van het aangaan van een huwelijk beneden de leeftijd van achttien is gegeven. Dit aantal bedroeg voor meisjes in 1985: 26, in 1986: 22, in 1987: 29, in 1988: 18 en in 1989: 20, dus in het geheel 115, 8 meisjes waren 14 jaar, 32 waren 15 jaar, 40 waren 16 jaar en 43 waren 17 jaar. Van 5 is de leeftijd onbekend. Aan jongens werd in die zelfde jaren 20 maal dispensatie verleend.

Deze leden vroegen vervolgens naar de bewijsproblemen die zich voordoen ten aanzien van het element «dwang». Uit de jurisprudentie blijkt, behalve in het geval waar het eerder genoemde arrest betrekking op had, niet van problemen ten aanzien van deze term. Zoals ik reeds antwoordde aan de leden van de fractie van het C.D.A. blijkt er dan ook op dit moment geen aanleiding deze term te vervangen door een andere.

Naar aanleiding van het in de memorie van antwoord gemaakte voorbehoud ten aanzien van de stelling van de leden van de G.P.V. fractie in het voorlopige verslag dat ook in onze tijd de meeste gehuwden jegens elkaar een bepaalde verwachting hebben, die ze niet hebben jegens derden, namelijk in die zin dat binnen het huwelijk de echtgenoten elkaar het morele recht geven op seksualiteit, dat zij als het ware ook lichamelijk voor elkaar beschikbaar zijn en dat zij dat nu juist één van de kwalificerende kenmerken van de huwelijksverhouding achten, vroegen deze leden of ik van oordeel ben dat niet de wetenschappelijke opvattingen over de rechten en plichten van de partners jegens elkaar tegen een verondersteld recht op «natuurlijke gemeenschap» voor de

man de motivering van het schrappen van «buiten echt» uit de artikelen 242 en 243 Sr kan zijn, maar dat de motivering voor een dergelijke wijziging maatschappelijke misstanden dienen te zijn. Het in het betoog van deze leden bedoelde voorbehoud hield in dat het morele recht op seksualiteit dat echtgenoten elkaar geven, nog niet impliceert dat echtgenoten te allen tijde en onder alle omstandigheden voor elkaar beschikbaar moeten zijn. Men kan daarbij bijvoorbeeld denken aan de situatie dat de vrouw een zware operatie heeft ondergaan en uiteraard aan die gevallen dat de partners al uit elkaar zijn en de man zich naar de woning van de vrouw begeeft, daar soms met geweld binnendringt en haar dwingt tot seksuele omgang. Dit zijn misstanden waar het naar mijn mening mogelijk moet zijn een strafvervolgning in te stellen. Dit te meer omdat in gevallen waarin geen sprake (meer) is van een huwelijk er wel strafrechtelijk kan worden opgetreden. Natuurlijk zal in dergelijke gevallen het bewijs niet eenvoudig zijn, doch dat geldt voor veel gevallen van seksueel misbruik.

Het lid van de R.P.F.-fractie herhaalde zijn instemming met de beperkte reikwijdte van het wetsvoorstel en meende dat dat het geen aanbeveling verdient het wetsvoorstel meeromvattend te maken. Zoals blijkt uit de antwoorden gegeven aan de leden van enkele andere fracties ben ik niet voornemens een algehele herziening van de zedelijkheidswetgeving te bevorderen. Ik ben van mening dat wanneer de thans voorgestelde wetswijziging kracht van wet heeft gekregen aan één van de belangrijkste doelstellingen van de zedelijkheidswetgeving, het beschermen van personen die zich in een zwakke of afhankelijke positie bevinden, is voldaan.

Zoals ik reeds antwoordde aan de leden van de G.P.V.-fractie is het van belang «buiten echt» te schrappen omdat het niet aangaat om gehuwde vrouwen niet dezelfde bescherming te bieden als vrouwen die ongehuwd samenwonen of van wie het huwelijk reeds ontbonden is.

Dit lid achtte strafbaarstelling van verkrachting binnen huwelijk nauwelijks doeltreffend, mede gelet op de ook door de Commissie Melai geconstateerde problemen, dat terughoudendheid geboden is bij het binnendringen in de sfeer van het gezin, terwijl geldt dat strafrechtelijk optreden veelal onvoldoende is. Hoewel ik wel inzie dat strafrechtelijk optreden in geval van strafbare feiten gepleegd binnen het gezin inderdaad veelal onvoldoende zal zijn om de verstoorde relaties te herstellen, meen ik toch dat de mogelijkheid van strafrechtelijk ingrijpen aanwezig moet zijn. Helaas moet worden geconstateerd dat binnen het gezin mishandeling en seksueel misbruik meer voorkomen dan vroeger werd gedacht. Tegen mishandeling en incest kan thans reeds strafrechtelijk worden opgetreden. Er is daarom naar mijn mening geen reden om voor wat betreft verkrachting binnen huwelijk strafbaarstelling af te wijzen met een beroep op de terughoudendheid die is geboden bij het binnendringen in de sfeer van het gezin.

Zoals reeds eerder opgemerkt zal in deze gevallen, zoals bij veel vormen van seksueel misbruik, bijvoorbeeld incest, de bewijsvoering problemen op kunnen leveren.

II. ARTIKELN

Artikelen 242 en 246

De leden van de fractie van de P.v.d.A. hadden de indruk, dat de opmerking dat de feitelijkheid wel zo dreigend moet zijn dat het slachtoffer er echt door «gedwongen» wordt, dus geen «weerstand» kan bieden op gespannen voet staat met de betekenis die Noyon-Langemeyer-Remmelink aan «dwingen» geeft. Ik denk niet dat dit het geval is.

Het gaat er immers om dat de feitelijkheid zo bedreigend moet zijn dat wanneer zij niet wordt gebezigd, het slachtoffer niet zou hebben gehandeld of nagelaten, althans niet op het ogenblik waarop en in de omstandigheden waarin hij (zij) thans gehandeld heeft of niet gehandeld heeft. Er moet dus een relatie zijn tussen het gebezigde middel en het handelen of nalaten. Als een feitelijkheid zeer bedreigend is voor het slachtoffer zal zij geen weerstand meer kunnen bieden. Voor het overige verwijs ik naar mijn opmerkingen aan het begin van deze nota.

Voor de beantwoording van het eerste deel van het betoog van de leden van de fractie van D66 moge ik verwijzen naar het antwoord op de vraag van de leden van de P.v.d.A.-fractie. Ik heb daarin aangegeven, hoe de in Noyon-Langemeyer-Remmelink gegeven omschrijving van dwang in de praktijk uitwerkt en dat naar mijn mening, afgezien van speciale omstandigheden, de resultaten van de uitleg niet anders zullen zijn dan die van de uitleg van de Hoge Raad.

Artikel 243

De leden van de P.v.d.A.-fractie signaleerden het probleem dat zou kunnen ontstaan wanneer in geval van psychische – wellicht in geval van fysieke – handicap wel gesproken kan worden van iemand die haar/zijn wil daaromtrent kan bepalen, doch dat niet kenbaar kan maken aan de goedwillende partner. Ik vind dit voorbeeld wel erg ver gezocht en de vraag dan ook moeilijk te beantwoorden. Ik denk dat het feit dat de partner «goedwillend» is een belangrijke overweging zal zijn bij de beoordeling van de strafwaardigheid.

Artikel 247

De leden van de fractie van het C.D.A., van de P.v.d.A. en van D66 wijzen er terecht op dat in de memorie van antwoord ten onrechte wordt gesproken van «ongehuwd» terwijl gehuwd bedoeld was. De opmerking in de memorie van antwoord was ingegeven door de gedachte dat het onwaarschijnlijk is dat de wetgever een uitzondering gemaakt zou hebben voor de man, die zijn echtgenote verleidt om vleselijke gemeenschap met een derde te hebben. Strafbaar is het «verleiden van iemand beneden zestien jaar tot vleselijke gemeenschap buiten echt met een derde. Dus degene die een gehuwde vrouw »verleidt« tot vleselijke gemeenschap met haar echtgenoot is niet strafbaar. De echtgenoot is hier de »derdek«.

Artikel 249

De leden van D66 menen dat er ook sprake kan zijn van gewenst seksueel contact tussen hulpverlener en patiënt/cliënt. Uiteraard zal het wel voorkomen dat tussen hulpverlener en patiënt/cliënt een relatie groeit, doch zolang de verhouding hulpverlener en patiënt/cliënt blijft bestaan, zal er toch altijd een vorm van afhankelijkheid bestaan die gevolgen kan hebben voor «de vrijwilligheid» van de seksuele relatie.

De Minister van Justitie,
E. M. H. Hirsch Ballin